

Aspekter af dansk klostervæsen i middelalderen, red. af Inger-Lise Kolstrup. Aarhus Universitetsforlag 2000. 124 s.

Inger-Lise Kolstrup har redigeret en smuk og nyttig lille bog på grundlag af foredrag holdt ved et tværfagligt symposium om dansk klosterkultur i middelalderen i 1998. Den rummer tre historiografiske artikler og tre, der fremlægger nyt om kilder af henholdsvis arkæologisk, historisk og kunsthistorisk art. Tore Nybergs lille, stramme præsentation af klosterkulturens komme til Danmark er meget informativ og peger bl.a. på nyvurderingen af Danmark som stadig hedensk frem til ca. 1200. Brian McGuire dokumenterer grundigt – og med slet skjult irritation over lutheransk allergi overfor katolsk middelalder – den danske tradition for ikke at ville respektere munkekulturens egen forståelse af sit sigte. Birgitte Langkilde påpeger den manglende interesse for nonneklostrene og tilslutter sig ønsket om ny forskning i det religiøse aspekt.

De sidste tre artikler bringer nyt om senmiddelalderens rige klosterkultur. Hans Krongaard Kristensen påviser, hvorledes man især i 1400-tallet byggede fratergårde til en række danske klostre, selvom klimaet ikke indbød specielt til det. Jørgen Nybo Rasmussen tegner et portræt af prior Jens Mathiesen ved Helligåndsklosteret i Randers (død 1504) bl.a. på grundlag af to små bøger, som han skrev med egen hånd, og der argumenteres for, at Jens selv er portrætteret på Skt. Morten kirkens altertavle i skikkelse af hovedhelgenen Skt. Martin af Tours. Hans Jørgen Frederiksen følger tanken op i sit spændende bidrag om samme altertavle, der nu befinder sig i Hald kirke. Vi får en fin analyse af tavlens hovedmotiv, Nådestolen, en analyse, der ikke alene giver indsigt i tidens tavler med lignende hovedmotiver, men også i den dybere teologiske sammenhæng. I begge Randers-artikler dokumenteres senmiddelalderens stærke reformtendenser på katolsk grund. Samlingens bedste bidrag.

Nanna Damsholt

Forsvundne middelalderkirker i Odense. Danmarks Kirker, Odense amt III, 18.-19. hefte. Med bidrag af Birgitte Bøggild Johannsen, Kirsten Eliassen, Hugo Johannsen, Ole Olesen, Knud Prange, Anne Riising, Mogens Vedsø og Peter Zeeberg. Udg. af Nationalmuseet. Kbh. 2001. 180 s., English summaries, ill. Sct. Knuds Kirke. Otte kapitler af Odense Domkirkes historie. Ved Birgitte Bøggild Johannsen og Hugo Johannsen med et bidrag af Ole Olesen. Odense Universitetsforlag. Odense 2001. 176 s., 180 kr. III.

Odenses plads som en af Danmarkshistoriens hovedbyer afspejles på smukkeste vis i dette »særnummer« af Nationalmuseets kirkeværk, der udelukkende omhandler forsvundne kirker og kapeller i den fynske hovedstad. Uden at forklejne hverken Albani kirke eller de spedalskes, kirken i det stedlige Trelleborg, Nonnebakken, slotskapellet på Næsbyhoved eller omegnens valfartssteder er det ubetinget Gråbrødre klosterkirke, der udgør Odense-bindets fejende flotte finale, efter at kirkeværket i talrige hefter har demonstreret sin uforlignelige ekspertise på de tre katedraler, St. Knud, St. Hans og Vor Frue, byens kirkegårde og en stribe nyere kirker, sågar Vollsmose.

Gråbrødre klosterkirke oplevede sin storhedstid kort før reformationen, da dronning Christine, der residerede i Odense fra 1504 til sin død 1521, indrettede kirkens kor som kongeligt gravkor. Danmarks Kirker skrives i samdrægtigt